

Kurumsal Baskıların Çevresel Uygulamalar ve Firma Performansı Üzerindeki Etkileri: Bir Yeni Kurumsal Kuram Perspektifi¹

(Araştırma Makalesi)

The Effects of Institutional Pressures on Environmental Practices and Firm Performance: A New Institutional Theory Perspective

Doi: 10.29023/alanyaakademik.806511

Mert GÜRLEK

Dr. Öğr. Üyesi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi,

mertgurlek89@hotmail.com

Orcid No:0000-0002-0024-7746

Bu makaleye atıfta bulunmak için: Gürlek, M. (2021). Kurumsal Baskıların Çevresel Uygulamalar ve Firma Performansı Üzerindeki Etkileri: Bir Yeni Kurumsal Kuram Perspektifi. *Alanya Akademik Bakış*, 5(1), Sayfa No. 393-418.

ÖZET

Anahtar kelimeler:

Sanayi firmaları,
Kurumsal baskılar,
Çevresel uygulamalar,
Meşruiyet motivasyonu,
Firma performansı.

Makale Geliş Tarihi:

06.10.2020

Kabul Tarihi:

25.11.2020

Keywords:

Industrial firms,
Institutional pressures,
Environmental practices,
Motivation for legitimacy,
Firm performance.

Bu araştırmanın üç temel amacı bulunmaktadır. Araştırmanın birinci amacı, yeni kurumsal kuramdan yararlanarak normatif, zorlayıcı ve taklitçi baskılar olmak üzere üç kurumsal baskının çevresel uygulamalar üzerindeki etkilerini incelemektir. Araştırmanın ikinci amacı, kurumsal baskılar ve firma performansı arasındaki ilişki mekanizmasını ortaya çıkarmaktır. Bu amaca yönelik olarak çevresel uygulamaların aracılık rolü incelenmiştir. Araştırmanın üçüncü amacı, kurumsal baskılar ve çevresel uygulamalar arasında meşruiyet motivasyonunun düzenleyici bir rol oynayıp oynamadığını ortaya koymaktır. Araştırma verileri Ankara İlinde faaliyet gösteren sanayi firmalarından elde edilmiştir. Veri analizinde yapısal eşitlik modellenmesi kullanılmıştır. Bulgulara göre zorlayıcı baskılar çevresel uygulamalar üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değilken, normatif ve taklitçi baskılar çevresel uygulamalar üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir. Ayrıca, normatif ve taklitçi baskıların firma performansı üzerindeki etkisinde çevresel uygulamalar aracılık rolü oynarken, kurumsal baskıların çevresel uygulamalar üzerindeki etkisinde meşruiyet motivasyonu herhangi bir düzenleyici role sahip değildir. Sonuç olarak bu araştırmanın kurumsal baskılar, çevresel uygulamalar ve firma performansı arasındaki ilişkilere ışık tutmakla beraber meşruiyet motivasyonunun düzenleyici rolünü inceleyerek alanyazına katkı sağlaması beklenmektedir.

ABSTRACT

This research has three main purposes. The first purpose of the research is to examine the effects of three institutional pressures, namely normative, coercive, and mimetic pressures, on environmental practices by using the new institutional theory. The second purpose of the research is to reveal the relationship mechanism between institutional pressures and firm

¹ Bu araştırma Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'nun 20.08.2020 tarihli GO 2020/195 numaralı kararı ile etik açıdan uygun bulunmuştur.

performance. In this context, the mediating role of environmental practices was examined. The third purpose of the research is to reveal whether the motivation for legitimacy plays a moderating role between institutional pressures and environmental practices. The research data were obtained from industrial firms operating in Ankara Province. Structural equation modeling was used in data analysis. According to the findings, coercive pressures do not have a significant effect on environmental practices, while normative and mimetic pressures have a significant effect on environmental practices. Furthermore, while environmental practices mediate the effect of normative and mimetic pressures on firm performance, motivation for legitimacy does not have any moderating role in the effect of institutional pressures on environmental practices. In conclusion, it is expected that this research contributes to the literature by examining the moderating role of motivation for legitimacy, as well as shedding light on the relationships between institutional pressures, environmental practices and firm performance.

1. GİRİŞ

Toplumun çevresel bozulma ve küresel ısınma konusundaki artan endişelerine bir yanıt olarak, örgütler çevre sorunlarına daha fazla ilgi göstermektedirler (Braam vd., 2016; Gürlek ve Tuna, 2018). Pek çok örgüt enerji ve su tasarrufu, yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanma ve geri dönüşüm gibi çevresel uygulamaları benimsemişlerdir (Gürlek ve Tuna, 2019; Piyathanavong vd., 2019; da Silva vd., 2020). Fakat Türk sanayi sektöründe çevresel uygulamaların benimsenmesini etkileyen kurumsal baskıların neler olduğu büyük ölçüde ihmal edilmiştir. Bununla beraber yapılan araştırmalar kurumsal baskıları sınırlı bir şekilde ele almışlardır (örn. Tatoğlu vd., 2015). Alanyazında, genellikle çevresel uygulamaların arkasında yatan faktörün ekonomik rasyonalizm olduğu ileri sürülmektedir (Belkaoui ve Karpik 1989; Singh vd., 2014; Ouyang vd., 2019). Oysaki teorik olarak kurumsal baskıların çevresel uygulamaların benimsenmesinde baskın itici güç olabileceği belirtilmektedir (Phan ve Baird, 2015). Yani, örgütleri çevresel uygulamaları benimsemeye iten ana ve biricik neden doğrudan kâr maksimizasyonu olmayabilir. Örgütlerin çevresini saran kurumlar da örgütleri bir takım çevresel uygulamaları benimsemeye itebilir. Nitekim, yeni kurumsal kurama göre tüm örgütsel kararlar finansal faydaları en üst düzeye çıkarmaya yönelik rasyonel yönetim kararlarına dayanmamaktadır (Scott, 1995). Bu çalışma, yeni kurumsal kuramın temel varsayımlarından (DiMaggio ve Powell, 1983) yola çıkarak zorlayıcı, taklitçi ve normatif baskıların firmaların çevresel uygulamaları üzerindeki etkilerini ele almaktadır. Bu bakımdan, bu araştırmanın ilk amacı normatif, zorlayıcı ve taklitçi baskılar olmak üzere üç kurumsal baskının çevresel uygulamalar üzerindeki etkilerini incelemektir.

Yeni kurumsal kuram alanyazınının çoğu örgütsel meşruiyet ve kurumsal hayatta kalmaya odaklanmıştır. Ancak, örgütler hayatta kalmaktan daha fazlasını yapmak zorundadırlar. Gelişmelerini ve büyümelerini sağlayacak rekabet avantajı elde etmeye çalışmaktadırlar (Colwell ve Joshi, 2013). Bu bakımdan, yeni kurumsal kuramın örgütlerin anlaşılmasında daha büyük bir rol oynaması için kurumsal baskılara uygunluğun rekabet ve performans üzerindeki etkilerinin incelenmesi gerekmektedir (Deephhouse, 1999). Her ne kadar örgütler kurumsal baskılardan ötürü çevresel uygulamaları benimsiyor olsalar da kurumsal baskıların talep ettiği uygulamaları gerçekleştirmek firma performansı açısından faydalı olabilir. Dolayısıyla, kurumsal baskılar ve firma performansı arasındaki bağlantıları ortaya çıkarmak önemli olabilir. Bu bakımdan araştırmanın ikinci amacı kurumsal baskılar ve firma

performansı arasındaki ilişki mekanizmasını ortaya çıkarmaktır. Bu amaca yönelik olarak çevresel uygulamalar bir aracı değişken olarak ele alınmaktadır. Daha detaylı bir anlatımla, mevcut araştırmada kurumsal baskıların çevresel uygulamaların benimsenmesini sağlamak suretiyle firma performansını artırıp artırmayacağı sorgulanmaktadır.

Kurumsal baskılar aynı seviyede olsa bile firmalar sahip oldukları motivasyonlara göre farklı davranışlar gösterebilirler (Wang vd., 2019). Bu nedenle, kurumsal baskılar ve çevresel uygulamalar arasındaki ilişkileri daha iyi anlamak için düzenleyici değişkenlerin kullanılması gerekmektedir. Yeni kurumsal kurama göre, örgütsel meşruiyet kazanmak için örgütlerin kurumsal baskılarla uyumlu hareket etmesi gerekmektedir (DiMaggio ve Powell, 1983). Daha yüksek düzeyde meşruiyet motivasyonuna sahip örgütler, kurumsal baskılarla daha uyumlu davranışlar gerçekleştirebilirler (Tsinopoulos vd., 2018). Yani, meşruiyet motivasyonu yüksek olduğu zaman, kurumsal baskılar çevresel uygulamaların benimsenmesini daha güçlü bir şekilde etkileyebilir. Bu bakımda araştırmanın üçüncü amacı kurumsal baskılar ve çevresel uygulamalar arasındaki ilişkide meşruiyet motivasyonunun düzenleyici bir rol oynayıp oynamadığını ortaya koymaktır.

Yukarıdaki amaçlar doğrultusunda oluşturulan araştırma modeli sanayi sektörünün farklı alt sektörlerinde faaliyet gösteren firmalardan oluşan örneklem üzerinde test edilmektedir. Sanayi sektörü ortalamadan daha fazla kaynak tüketimi ve atık üretimiyle karakterize olmaktadır. Dolayısıyla sanayi sektörü çevreye zarar veren sektörler arasında gösterilmektedir (Zhu vd., 2013). Bu bakımdan araştırma örneklemini araştırma amaçlarıyla uyumludur.

Bu araştırmanın alanyazına birkaç katkı sağlaması beklenmektedir. Birincisi, mevcut araştırma çevresel uygulamaların benimsenmesini etkileyen kurumsal baskıların neler olduğunu ortaya çıkararak alanyazına katkı sağlamaktadır. Türkiye’de kurumsal baskıların birkaç araştırma dışında (Tatoglu vd., 2014; Tatoğlu vd., 2015) ihmal edildiği dikkate alındığında araştırmanın katkısı daha iyi anlaşılabilir. İkincisi, bu araştırma çevresel uygulamaların aracılık rolünü ortaya çıkararak kurumsal baskılar ve firma performansı arasındaki ilişki mekanizmasının aydınlatılmasına katkı sağlamaktadır. Üçüncü olarak bu araştırma, meşruiyet motivasyonunun düzenleyici bir rol oynamadığını ortaya koyarak, alanyazına katkı sağlamaktadır.

2. TEORİK ÇERÇEVE VE HİPOTEZLER

2.1. Yeni Kurumsal Kuram

Yeni kurumsal kuram, örgütlerin uzun dönemde ayakta kalabilmesi için kurumsal çevrenin meşru olarak kabul ettiği davranışları benimsemeleri gerektiğini vurgulamaktadır (Scott, 1987; Powell ve DiMaggio, 1991; Scott, 1995). Meşruiyet, “örgütsel eylemin sosyal olarak yapılandırılmış bazı normlar, değerler, inançlar ve tanımlar ile uyumlu olmasını” ifade etmektedir (Suchman, 1995: 574). Neyin meşru eylem olduğunu belirleyen kurumlar, aynı örgütsel alanda faaliyet gösteren örgütler üzerinde baskı oluşturarak örgütlerin benzer yapılar ve stratejilere sahip olmasını sağlamaktadır (Rivera vd., 2006; Heugens ve Lander, 2009). Bir başka ifadeyle, aynı örgütsel alanı paylaşan örgütler benzer baskılarla karşılaştıkları için giderek birbirlerine benzemektedirler. Bu benzeşim eş biçimlilik/izomorfizm olarak adlandırılmaktadır (DiMaggio ve Powell, 1983). Yeni kurumsal kuram örgütlerin baskın yerleşik uygulamalara uymaları halinde meşruiyet kazandıklarını vurgulamaktadır. Meşruiyet konusundaki kaygılar, firmaları kurumsal bir alanda sosyal açıdan değerli uygulamaları benimsemeye teşvik etmektedir (Berrone vd., 2013). Bir başka

ifadeyle, kurumsal baskılar belirli yönetim uygulamalarını benimsemeleri için örgütler üzerinde baskı kurmaktadır (Santos vd., 2016). Baskılar hükümet, sivil toplum kuruluşları, endüstri birlikleri, diğer işletmeler, medya veya tüketiciler tarafından uygulanabilmektedir (Wang vd., 2020). Bu baskılar örgütleri eş-biçimli olmaya ittikleri için izomorfik baskılar ya da kurumsal baskılar olarak adlandırılmakta olup, DiMaggio ve Powell (1983) tarafından zorlayıcı, taklitçi ve normatif olmak üzere üç şekilde sınıflandırılmışlardır. Taklitçilik baskısı, örgütlerin rekabetçi üstünlük elde etmek için diğer örgütlere ait uygulamaları benimsemesini ifade etmektedir. Genellikle taklit edilen örgüt endüstride en çok pazar payına sahip olan örgüt olmaktadır (Rivera, 2004). Normatif baskı, endüstri standartlarından ve sivil toplum örgütlerinin beklentilerinden kaynaklanan baskıları ifade etmektedir. Zorlayıcı baskı ise devlet düzenlemelerinden, yaptırım ve teşviklerden kaynaklanan baskıdır (Tachizawa vd., 2015; Wang vd., 2020).

Yeni kurumsal kuram açısından, örgütsel eylemler ve uygulamalar yasal düzenlemeler, rakip örgütler, kültürel değerler ve sosyal beklentiler gibi kurumsal çevre faktörlerinden büyük ölçüde etkilenmektedir (DiMaggio ve Powell, 1983; Scott, 1995). Örgütlerin meşruiyet elde etmek için davranışlarını değiştirmeleri ve kurumsal çevreye uyum sağlamak için baskın uygulamaları benimsemeleri gerekmektedir. Örgütler kurumsal çevrenin baskılarına direnirlerse tecrit edilmektedirler. Dolayısıyla, kurumsal baskılar nedeniyle örgütlerin çevresel uygulamaları faaliyetleri arasına dahil etmeleri muhtemeldir (Wang vd., 2019).

2.2. Zorlayıcı Baskılar ve Çevresel Uygulamalar İlişkisi

Zorlayıcı baskı örgütleri çevresel uygulamaları benimsemeye yönlendiren önemli bir faktördür. Hükümet ve düzenleyici kurumlar bir örgütün eylemlerini etkileyebilecek güçlü kurumlara örnektir (Rivera, 2004; Sarkis vd., 2010). Zorlayıcı baskılar genellikle kirlilik kontrolleri, vergilendirme ve muhasebe kuralları gibi konulara ilişkin resmi hükümet yasalarından ve düzenlemelerinden kaynaklanmaktadır (Masocha ve Fatoki, 2018). Kaynakların azalması ve çevresel bozulmanın artmasıyla birlikte hem merkezi hem de yerel yönetimler birçok çevre düzenlemesi gerçekleştirmiştir. Bununla beraber, küresel düzenlemeler firmalarının çevre yönetimini iyileştirmelerine yönelik kurumsal baskıların artmasına neden olmuştur (Zhu vd., 2013). Zorlayıcı baskılar, örgütleri çevre dostu stratejileri benimseyerek çevrenin sürdürülebilirliğine katkıda bulunmaya zorlamaktadır. Çünkü bu baskılar örgütleri çevresel etkilerini azaltmaya yönelik yatırım yapmaya teşvik etmektedir (Majid vd., 2019). Özellikle, zorunlu çevre düzenlemelerinin örgütleri çevre yönetimini geliştirmeye motive etmede etkili bir araç olduğu belirtilmektedir. Örneğin, çalışma izinlerinin kaybedilmesi de dahil olmak üzere mevzuata uygun olmama ile ilgili para cezaları örgütlerin eylemlerini kısıtlamaktadır (Phan, ve Baird, 2015). Türkiye’de çevre mevzuatına göre hava kirliliğine neden olan işletmelere 88,499 TL, emisyon oranı belirlenen sınırları aşan işletmelere 177,010 TL idari para cezası uygulanmaktadır (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2020). Bu araştırma kapsamında daha fazla zorlayıcı baskılarla karşı karşıya kalan işletmelerin çevresel etkilerini en aza indirmek için daha fazla çaba göstermesi beklenmektedir. Örneğin, Hsu vd. (2013) zorlayıcı baskıların işletmelerin çevresel sürdürülebilirlik uygulamalarını artırdığını tespit etmiştir. Yukarıdaki teorik tartışmaya dayalı olarak, aşağıdaki hipotez sunulmuştur.

H1: Zorlayıcı baskılar çevresel uygulamaları olumlu ve anlamlı olarak etkilemektedir.

2.3. Taklitçi Baskılar ve Çevresel Uygulamalar İlişkisi

Taklitçi baskılar endüstride daha meşru ve başarılı olarak kabul edilen örgütlerin faaliyet ve uygulamalarının taklit edilmesine neden olmaktadır. Örgütsel alanda hakim olan belirsizlik, örgütleri maliyetleri düşürmek için başarılı örgütlerin uygulamalarını benimsemeye itmektedir (DiMaggio ve Powell, 1983). Bir başka ifadeyle, örgütler çevrelerinde olup bitenler ve en iyi eylem yollarının ne olacağı konusunda açık bir değerlendirmeye sahip olmadıklarında, daha başarılı firmaların ne tür uygulamalara sahip olduğunu incelemekte ve onların uygulamalarını taklit etmektedirler (Colwell ve Joshi, 2013). Lider olarak kabul edilen firmaların başarısı aynı sektördeki diğer firmaları lider firma gibi olmaya zorlamaktadır. Örneğin, yeşil bir strateji benimseyen ana rakipler müşteriler tarafından olumlu algılandığında, aynı sektördeki diğer firmalar da yeşil bir strateji benimsemektedirler (Yang, 2018). Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne adaylık süreci Türk işletmecilik uygulamaları ile Avrupa işletmecilik kültürü arasında bütünleşmeyi artırmıştır. Dolayısıyla Türkiye'de faaliyet gösteren işletmelerin kullandıkları uygulamalar batı işletmelerine benzemeye başlamıştır (Gürlek, 2018). Günel (2017) Türkiye'de gerçekleştirdiği araştırmada işletmelerin kurumsal sürdürülebilirlik uygulamalarını endüstride rol model olarak seçtikleri işletmeleri taklit ederek benimsediklerini tespit etmiştir. Örneğin, aynı araştırmada örnekleme yer alan firmalardan birinin kurumsal sürdürülebilirlik uygulamaları için Deutsche Bank ve Citibank'ı örnek aldığı ortaya konulmuştur (Günel, 2017). Yukarıdaki argümanlara dayalı olarak aşağıdaki hipotez ileri sürülmüştür.

H2: Taklitçi baskılar çevresel uygulamaları olumlu ve anlamlı olarak etkilemektedir.

2.4. Normatif Baskılar ve Çevresel Uygulamalar İlişkisi

Normatif baskılar sosyal yükümlülük veya profesyonelleşmeden kaynaklanmakta olup, genellikle kurallar, standart çalışma prosedürleri ve meslek standartları şeklinde ortaya çıkmaktadırlar (Hoffman, 1999). Normatif baskılar aynı örgütsel alanda faaliyet gösteren örgütler için uygun davranış ve standartları belirleyen profesyonel kuruluşlardan ve diğer sosyal aktörlerden gelmektedir (Scott, 2005; Berrone vd., 2013). Profesyonel ağlar, endüstri dernekleri, sivil toplum kuruluşları ve akademik örgütler gibi normatif kurumlar ortak bir değerler ve normlar kümesi oluşturarak örgütleri belirli uygulamaları ve yapıları benimsemeye itmektedir (Hoejmose vd., 2014; Ouyang vd., 2019). Örneğin, Kalite Derneği (Kalder) gibi kurumlar Türkiye'de toplam kalite yönetiminin yaygınlaştırılmasına katkı sağlamıştır (Özen, 2002).

Normatif baskılar örgütleri çevresel uygulamaları gerçekleştirmeye teşvik etmektedir (Zhu ve Geng, 2013). Örneğin, elektronik-atıkları daha iyi kontrol etmek ve çevre koşullarını iyileştirmek için ABD'de kurulan Elektronik Endüstrisi Birliği çevresel performanslarını iyileştirmeleri için firmalara güçlü bir normatif baskı oluşturmaktadır (Tate vd., 2011). Yanı sıra, odağına çevre korumayı alan sivil toplum kuruluşları çevre korumaya yönelik seslerini duyurabilmekte, aktivist grupları ve sosyal hareketleri yönlendirebilmektedir (Reid ve Toffel, 2009; Delmas ve Montes-Sancho, 2011). Çevre STK'ları ve tüketici dernekleri gibi örgütlerin firmalar üzerinde açık bir zorlayıcı gücü yoktur, ancak çevre ve müşteri sorunlarına dikkat çekerek normatif baskı oluşturmaktadırlar. Bu baskı, bu tür örgütlerin belirli bir alanda meşru uygulamaların neler olduğunun belirlenmesinde etkili olmalarından kaynaklanmaktadır (Hyatt ve Berente, 2017).

Normatif baskılar sadece yukarıda söz edilen gruplardan değil, aynı zamanda müşterilerden de gelmektedir. Müşteri gereksinimleri temel normatif baskılar arasında yer almaktadır. Pek çok işletme yeşil ürünlere yönelik artan talep nedeniyle yeşil uygulamaları önemli ölçüde uygulamaktadırlar (Juárez-Luis vd., 2018). Normatif baskılar anlaşılacağı üzere doğrudan zorlayıcı olmayan dış paydaşlar tarafından uygulanmaktadır. Müşteri istekleri ve gereksinimleri çevresel uygulamalar için temel bir normatif baskıdır. Müşteriler örgütleri çevre uygulamalarını benimsemeye ikna edebilecek ana itici güç olarak kabul edilmektedir (Zhu ve Sarkis, 2007). Alanyazında birkaç araştırma normatif baskıların çevresel uygulamaları artırdığını ortaya çıkarmıştır (örn. Hyatt ve Berente, 2017). Yukarıdaki teorik tartışmaya dayalı olarak aşağıdaki hipotez ileri sürülmüştür.

H3: Normatif baskılar çevresel uygulamaları olumlu ve anlamlı olarak etkilemektedir.

2.5. Çevresel Uygulamalar ve Firma Performansı İlişkisi

Çevresel uygulamalar, bir örgütün ticari faaliyetlerinden kaynaklanan çevresel etkilerini azaltmayı amaçlayan uygulamaları ifade etmektedir (Ouyang vd., 2019). Atık yönetimi, su ve enerji tasarrufuna yönelik girişimler çevresel uygulamalara örnek olarak verilebilir (Gürlek vd., 2017). Çevresel uygulamalar kurumsal sosyal sorumluluk faaliyetlerinin önemli bir boyutu olarak kabul edilmekte olup (Gürlek ve Tuna, 2019), meydana getirdiği maliyet avantajı nedeniyle firma performansını artırmaktadır (López-Gamero vd., 2009). Ürün yaşam döngüsü boyunca ham madde ve enerjinin daha verimli kullanılması, atık azaltma ve süreç iyileştirmeleri firma performansının ana itici güçleri arasında yer almaktadırlar. Örneğin Coca-Cola'nın tedarikçileriyle işbirliği içinde bir kaynak izleme programı uyguladıktan sonra birim başına su ve enerji tüketimini % 20 azalttığı belirtilmektedir (Schmidt vd., 2017). PepsiCo ise çevresel uygulamalar sayesinde su tüketimini %26 azaltarak 80 milyon dolar tasarruf etmiştir (PepsiCo, 2016). Gürlek ve Tuna (2018) çevresel uygulamaların hem maliyet hem de farklılaşma avantajı sağlamak suretiyle sürdürülebilir firma performansı tesis ettiğini vurgulamaktadır. Yanı sıra, alanyazındaki birkaç araştırma çevresel uygulamaların firma performansını artırdığını tespit etmiştir (örn. Molina-Azorín vd., 2009; Miroshnychenko vd., 2017). Yukarıdaki teorik tartışmaya dayalı olarak, aşağıdaki hipotez geliştirilmiştir.

H4: Çevresel uygulamalar firma performansını olumlu ve anlamlı olarak etkilemektedir.

2.6. Çevresel Uygulamaların Aracılık Rolü

Yeni kurumsal kuram, kâr maksimizasyonundan ziyade örgütler ve onların faaliyet gösterdiği daha geniş toplumsal veya örgütsel alan arasındaki ilişkileri analiz etmektedir (Schaltegger ve Hörisch, 2017). Fakat alanyazında kurumsal kuramın inceleme alanını kar maksimizasyonuna doğru genişletmeye yönelik çabalar da bulunmaktadır (Oliver, 1997; Colwell ve Joshi, 2013). Örneğin, alanyazında kurumsal kuramın örgütlerin anlaşılmasında daha büyük bir rol oynaması için kurumsal baskılara uygunluğun rekabet avantajı ve performans üzerindeki etkilerinin incelenmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Deephouse, 1999). Kurumsal baskılar her ne kadar örgütsel eylemleri sınırlasada, kurumsal baskılara uyum gösterme uzun dönemde ayakta kalma, örgütsel meşruiyet ve sürdürülebilir firma performansı için gerekli kabul edilmektedir (Oliver, 1997). Bu bakımdan, kurumsal baskılar doğrudan değil fakat baskıların örgütten talep ettiği uygulamaların gerçekleştirilmesi yoluyla firma performansını etkileyebilir (Volberda vd., 2012). Nitekim alanyazından normatif ve taklitçi baskıların çevresel uygulamaları artırmak suretiyle firma performansını artıracığı varsayılmaktadır (Colwell ve Joshi, 2013). Zorlayıcı baskılar açısından ise, Porter hipotezi (Porter, 1991; 398

Porter ve van der Linde, 1995) sıkı çevresel düzenlemelerin çevresel uygulamaların benimsenmesini kolaylaştıracağını, çevresel uygulamaların ise maliyet ve farklılaşma avantajı sağlayarak örgütlere daha yüksek bir rekabet gücü ve performans sunacağını ileri sürmektedir. Bu araştırma, kurumlardan gelen zorlayıcı, taklitçi ve normatif baskıların çevresel uygulamaları artıracığını ve böylece firma performansının artacağını iddia etmektedir. Bir başka ifadeyle, kurumsal baskıların çevresel uygulamalar aracılığıyla firma performansını artırması beklenmektedir.

H5: Çevresel uygulamalar a) zorlayıcı b) taklitçi ve c) normatif baskıların firma performansı üzerindeki etkilerine aracılık etmektedir.

2.7. Meşruiyet Motivasyonunun Düzenleyici Rolü

Bu araştırma kapsamında kurumsal baskıların çevresel uygulamalar üzerindeki etkisinde meşruiyet motivasyonunun düzenleyici bir rol oynaması beklenmektedir. Bu bekleyişin arkasında yatan temel neden örgütlerin kendilerini çevreleyen kurumların beklentilerini karşılayarak meşruiyetlerini korumaya veya geliştirmeye çalıştıklarına yönelik yeni kurumsal kuramın temel varsayımdır (DiMaggio ve Powell, 1983; Scott, 1995). Bu bakımdan daha yüksek meşruiyet motivasyonuna sahip örgütlerin kurumsal baskılarla daha fazla uyumlu hareket etmeleri ve böylece çevresel uygulamaları daha fazla benimsemeleri beklenmektedir. Aşağıda, ilk olarak örgütsel meşruiyet kavramı ele alınacak daha sonra meşruiyet motivasyonu ve onun söz konusu ilişkiadaki rolü açıklanacaktır.

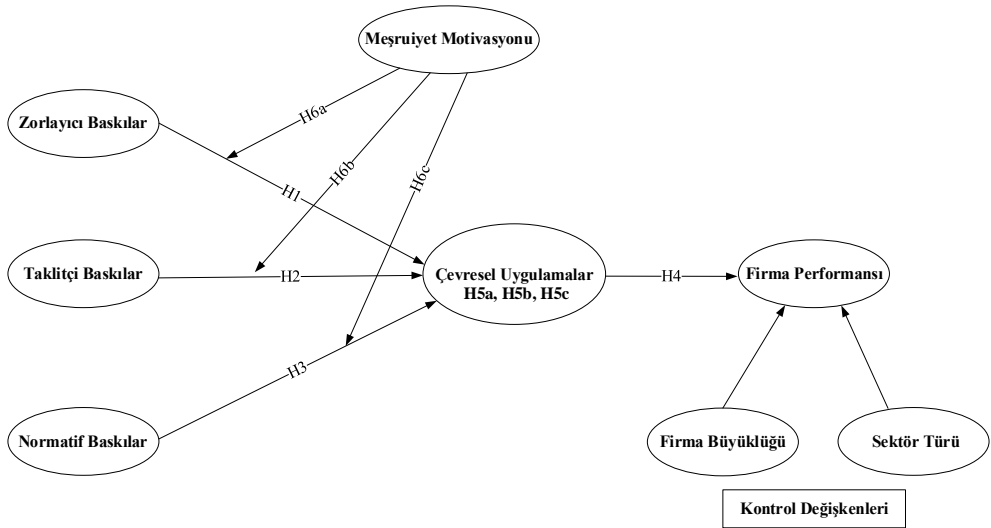
Örgütsel meşruiyet, “örgütsel eylemin sosyal olarak yapılandırılmış bazı normlar, değerler, inançlar ve tanımlar ile uyumlu olmasını” ifade etmektedir (Suchman, 1995: 574). Alanyazında farklı meşruiyet tipolojileri bulunmaktadır. Scott (1995) meşruiyeti bilişsel, düzenleyici ve normatif olarak üç türe ayırmıştır. Suchman (1995) ise faydacı, ahlaki ve bilişsel olmak üzere üç meşruiyet türü ileri sürmüştür. Suchman’ın (1995) tipolojisinde yer alan ahlaki meşruiyet Scott’un normatif meşruiyet kavramsallaştırmasıyla benzer niteliktedir. Düzenleyici meşruiyet, örgütün hükümet düzenlemeleri ve standartlar gibi düzenlemelere uygun hareket etme derecesini ifade etmektedir (Scott, 1995). Ahlaki meşruiyet örgütün toplumsal değerler ve ahlaki beklentilerle uyumlu eylemler gerçekleştirmesini ifade etmektedir. Bilişsel meşruiyet örgütün toplum tarafından ihtiyaç duyulan bir hizmeti yerine getirmesi nedeniyle varlığının gerekli ve kaçınılmaz görülmesi anlamına gelmektedir. Faydacı meşruiyet örgütsel uygulamaların toplumun çıkarlarıyla uyumu sonucu oluşan sosyal kabulü ifade etmektedir (Suchman, 1995). Örneğin, işsiz bir birey insanların iş bulmasına yardımcı olmak için tasarlanmış bir örgüte faydacı bir meşruiyet kazandırmaktadır (Chung vd., 2016).

Bu araştırma kapsamında, örnekleme yer alan örgütlerin meşru olup olmamasına değil, meşruiyet motivasyonlarına odaklanılmaktadır. Bir başka ifadeyle, örgütlerin meşruiyet kazanma isteği ele alınmaktadır. Meşruiyet motivasyonu “bir firmanın, bir dizi düzenlemeler, normlar, değerler veya inançlar çerçevesinde eylemlerinin uygunluğunu geliştirme arzusunu” ifade etmektedir (Bansal ve Roth 2000:726). Olumsuz çevresel olaylardan, petrol sızıntıları veya ölümcül kazalar gibi kurumsal krizlerden sonra örgütlerin meşruiyet arayışları daha fazla olduğu belirtilmektedir (Cho, 2009). Bununla beraber çevreye zarar veren veya verme ihtimali bulunan örgütler, örgütsel itibarlarını ve sosyal kabullerine artırmak için daha fazla meşruiyet motivasyonlarına sahip olmaktadır (Milne ve Patten, 2002; Shah, 2011). Bu araştırma kapsamında, meşruiyet motivasyonuna daha çok sahip olan örgütlerin kurumsal

baskıları daha fazla dikkate almaları ve bunun sonucu olarak çevresel uygulamalara daha fazla odaklanmaları beklenmektedir. Yeni kurumsal kurama göre, kurumsal baskılar uyumlu hareket etmek örgütlere meşruiyet kazandırmaktadır (DiMaggio ve Powell, 1983). Bu bakımdan örgütlerin kurumsal baskılarla uyumlu hareket etmeleri için meşruiyet arzusu taşımaları gerekmektedir. Alanyazında, birkaç araştırma kurumsal baskıların çevresel uygulamalar üzerinde etkisinde düzenleyici değişkenlerin rollerini incelemiştir (Wang vd., 2018; Wang vd., 2019). Örneğin Wang vd. (2019) söz konusu ilişkide algılanan faydanın düzenleyici rolünü tespit etmişlerdir. Buna göre, çevresel uygulamaların örgüte farklılaşma ve maliyet avantajı gibi faydalar sağladığını algılayan firmalar kurumsal baskıları daha fazla dikkate almakta ve bunun sonucu olarak daha çok çevresel uygulama gerçekleştirmektedirler (Wang vd. 2019) Yukarıdaki teorik argümanlara dayalı olarak aşağıdaki hipotez sunulmuştur.

H6: Meşruiyet motivasyonu, a) zorlayıcı b) taklitçi ve c) normatif baskıların çevresel uygulamalar üzerindeki etkisinde düzenleyici bir rol oynamaktadır.

Yukarıdaki hipotez gelişimine dayalı olarak ortaya çıkan araştırma modeli Şekil 1'de sunulmuştur. Araştırma modeli kurumsal baskılar, çevresel uygulamalar, firma performansı ve meşruiyet motivasyonu gibi araştırmanın temel değişkenleri ile beraber kontrol değişkenlerini de içermektedir. Araştırmanın örnekleminin farklı alt sektörlerden farklı büyüklükteki firmalardan oluşması durumunda firma büyüklüğünün ve sektör türünün kontrol altına alınması gerekmektedir (Atinc vd., 2012; Carlson ve Wu, 2012). Çünkü firma büyüklüğü ve sektörü türü firma performansı üzerinde son derece etkilidir (Chang ve Huang, 2005). Bu bakımdan araştırmada yer alan diğer değişkenlerin açıklayıcı gücünü doğru tespit etmek için firma büyüklüğü ve sektör türü kontrol altına alınmıştır.

Şekil 1. Araştırma Modeli

3. YÖNTEM

3.1. Örneklem

Araştırma bağlamını sanayi sektörü oluşturmaktadır. Söz konusu sektör ortalamadan daha yüksek kaynak tüketimi ve atık üretimiyle karakterize olmaktadır (Zhu vd., 2013). Bu bakımda çevresel uygulamaları merkezine alan bu araştırma için uygun bir bağlam oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini Ankara Sanayi Odasına (ASO) kayıtlı firmalar arasından seçilmiştir. Coğrafi bölge olarak Ankara İlinin tercih edilmesinin sebebi 2019 yılı itibarıyla en çok sanayi kapasitesi raporu düzenlenen ikinci il olmasıdır. Ayrıca, Ankara sanayi alanında en çok istihdam üreten beş il arasında yer almaktadır (Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, 2020). 2019 yılı verilerine göre ASO'ya 8,542 adet firma kayıtlı bulunmaktadır. Bu firmaların isimleri ve iletişim bilgileri ASO tarafından hazırlanan firma rehberinde yer almaktadır (ASO, 2019). Söz konusu rehber kullanılarak farklı endüstrilerden 3,000 firma basit rastgele örnekleme yöntemi kullanılarak seçilmiştir. Evrende yer alan her bir firma numaralandırılmıştır. 3,000 numara seçmek için spesifik bir rastgele sayı üreticisinden (Stat Trek, 2020) yararlanılmıştır. Firma rehberinden elde edilen iletişim bilgileri kullanılarak seçilen her bir firmaya araştırmanın amacını açıklayan bir mektup eşliğinde soru formu çevrimiçi olarak gönderilmiştir. Soru formlarının firmaların üst düzey yöneticileri tarafından cevaplanması talep edilmiştir. Soru formları gönderildikten sonra firmaların iletişim bilgileri kullanılarak birkaç kez hatırlatmada bulunulmuştur. Bu çabalar neticesinden 387 adet soru formu geri dönmüştür. İlgili soru formları titiz bir şekilde incelenmiş ve kayıp veri içeren 11 adet soru formu veri setinden çıkarılmıştır. Sonuç olarak 376 adet kullanılabilir soru formu elde edilmiştir. Örneklem büyüklüğü %95 güven düzeyinde, %5 hata marjında yeterli kabul edilmektedir (Sekaran, 2003).

Araştırmanın örneklemini sanayi sektörünün 19 farklı alt sektöründen 376 firma oluşturmaktadır. Örneklemin yaklaşık olarak %82'si (308)'i küçük ve ortak ölçekli (KOBİ) firmalardan, yaklaşık olarak %18'i (68) ise büyük ölçekli firmalardan oluşmaktadır. Toplam çalışan sayısı 250'den az olan firmalar küçük ve orta ölçekli firma olarak sınıflandırılırken, toplam çalışan sayısı 250'den fazla olan firmalar büyük ölçekli firma olarak sınıflandırılmıştır. Ankara İlinde faaliyet gösteren sanayi firmalarının büyük bir çoğunluğunu KOBİ'lerden oluştuğu dikkate alındığında (Ankara Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü, 2018), ölçeğe göre firma dağılımı son derece normaldir. Örneklemin özellikleri Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Örneklemin Özellikleri

Sanayi Alanı	Sayı	Yüzde
1. Demir ve Metal işleri	20	5.3
2. Döküm	15	4.0
3. Elektrik	11	2.9
4. Elektronik	15	4.0
5. Fabrikasyon metal ürünleri	20	5.3
6. Genel Amaçlı Makine ve Yedek Parça	26	6.9
7. Hadde ve Boru	15	4.0
8. İplik, Örmeye ve Dokuma	20	5.3
9. Kağıt Ürünleri ve Baskı İşleri	13	3.5
10. Konfeksiyon ve Deri	27	7.2
11. Gıda ürünleri	12	3.2

12. Medikal / Tıbbi Cihazlar	16	4.3
13. Mobilya	37	9.8
14. Motorlu Kara Taşıtları, Tarım Aletleri ve Yedek Parça	28	7.4
15. Petrol ve Kimyasal Ürünler	20	5.3
16. Kauçuk ve Plastik Ürünleri	20	5.3
17. Sanayi ve İnşaat Makineleri	24	6.4
18. Ağaç ürünleri	14	3.7
19. Yapı Elemanları	23	6.1
Firma Büyüklüğü		
Küçük ve Orta Ölçekli (çalışan sayısı < 250)	308	81.9
Büyük Ölçekli (çalışan sayısı > 250)	68	18.1

3.2. Ölçekler

Araştırmada kullanılan değişkenlere ait ölçekler İngilizce alanyazınından elde edilmiştir. Bu nedenle Brislin (1970) tarafından ileri sürülen ters çeviri yöntemi kullanılarak ölçekler Türkçeye çevrilmiştir. Çeviri işlemi tamamlandıktan sonra ifadelerle ilişkin belirsizlikleri ortadan kaldırmak ve ifadelerin Türk işletmecilik kültürü açısından uygunluğunu değerlendirmek için soru formu firma yöneticilerine (n=7) gönderilmiştir. Gelen önerilere dikkate alınarak ifadeler üzerinde küçük değişiklikler yapılmış ve böylece soru formuna son şekli verilmiştir. Böyle bir yola gidilmesinin temel sebebi Türkiye dışında üretilen yönetim bilgisinin sorgusuz sualsiz kullanımından (Özen, 2002) sakınmaktır.

Araştırma kapsamında kurumsal baskılar olarak zorlayıcı, taklitçi ve normatif baskılar ele alınmaktadır. Söz konusu baskıların merkezinde çevre ve çevre koruma yer almaktadır. Zorlayıcı ve taklitçi baskılar Colwell ve Joshi'nin (2013) çalışmasından elde edilen yedi ifadeyle ölçülmüştür. Zorlayıcı baskılar dört, taklitçi baskıları üç ifadeden oluşmaktadır. Normatif baskılar ise Wang vd. (2019) çalışmasından elde edilen dört ifadeyle ölçülmüştür. Çevresel uygulamalar önceki araştırmalarda adapte edilen (Tatoğlu vd., 2015; Ouyang vd., 2019) yedi ifadeyle ölçülmüştür. Böyle bir yol gidilmesinin nedeni çevresel uygulamaları ölçmek için genel kabul görmüş bir ölçek bulunmamasıdır. Elde edilen ifadeler odak grup çalışması yapılarak tartışılmıştır. Söz konusu değişkenlerin ölçümünde kesinlikle katılmıyorum ve kesinlikle katılıyorum arasında değişen beşli Likert tipi ölçek kullanılmıştır. İfadeler önceki araştırmalardan adapte edilmeleri nedeniyle Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Çevresel Uygulamalar Ölçeği

İfadeler	Referanslar
Üretimde eko-verimliliği artırmaya çalışıyoruz.	Tatoğlu vd. (2015)
Çevreye daha az zarar veren teknolojileri kullanmaya çalışıyoruz.	Tatoğlu vd. (2015)
Çevre yönetimi kurumsal politikalarımız arasında yer alıyor.	Tatoğlu vd. (2015)
Firmamız çalışanlarına çevre koruma ve yönetimiyle ilgili eğitim vermektedir.	Ouyang vd. (2019)
Firmamız geri dönüşüm ve atık yönetimi programları uyguluyor.	Ouyang vd. (2019)
Enerji veya su verimliliği sağlayan ekipmanlar kullanıyoruz.	Ouyang vd. (2019)
Çevreye duyarlı ürünler ve hammaddeler kullanıyoruz.	Ouyang vd. (2019)

Firma performansını ölçmek için Han vd. (2019) çalışmasından elde edilen altı ifade kullanılmıştır. Firma performansını ölçmek için satış hacmi, satış hacmindeki artış, pazar

payı, pazar payındaki büyüme, kar marjı ve özsermaye kârlılığı gibi finansal ve pazar temelli göstergeler kullanılmıştır. Söz konusu göstergeler çevresel uygulamalara odaklanan önceki araştırmalar (Leonidou vd., 2017; Schmidt vd., 2017) ile tutarlılık arz etmektedir. Çevresel uygulamalar en az iki yıl sonra firma performansı üzerinde etkili sonuçlar meydana getirdiği için firma performansı ölçümünde son iki yıl dikkate alınmıştır (Hart ve Ahuja, 1996). Bu bakımdan, yöneticilerden son 2 yıl boyunca firma performansını rakipleriyle kıyaslayarak belirtmeleri istenmiştir. Ölçümde son derece kötü ile son derece iyi arasında değişen beşli Likert tipi ölçek kullanılmıştır.

Örgütsel meşruiyet algısının ölçümüne yönelik araştırmacıların üzerinde mutabık kaldığı bir operasyonel tanım mevcut değildir (Vergne, 2011). Bununla beraber, örgütsel meşruiyet motivasyonunu ölçmeye yönelik sadece tek araştırma bulunmaktadır: Tsinopoulos vd. (2018) örgütsel meşruiyet motivasyonunu tek bir ifadeyle ölçmüştür. Bu nedenle, meşruiyet motivasyonunu ölçmek için kullanılacak ifadelerin önceki araştırmalardan adapte edilmesi yoluna gidilmiştir. Örgütsel meşruiyet motivasyonu önceki araştırmalardan adapte edilen dört ifade kullanılarak ölçülmüştür (Chung vd., 2016; Bachmann ve Inghoff, 2016; Tsinopoulos vd., 2018). Kullanılan ifadeler düzenleyici, ahlaki, bilişsel ve faydacı meşruiyet elde etme motivasyonunu yansıtmaktadır. Elde edilen ifadeler odak grup görüşmesi yapılarak tartışılmış ve gelen öneriler dayalı olarak ifadeler üzerinde küçük değişiklikler yapılmış ve ölçeğe son şekli verilmiştir. İfadeler önceki araştırmalardan adapte edilmeleri nedeniyle Tablo 3'te sunulmuştur. Değişkenin ölçümünde kesinlikle katılmıyorum ve kesinlikle katılıyorum arasında değişen beşli Likert tipi ölçek kullanılmıştır.

Tablo 3. Meşruiyet Motivasyonu Ölçeği

İfadeler	Referanslar
Sosyal olarak kabul edilen normlar ve değerlerle tutarlı hareket etmek işletmemiz için önemlidir.	Bachmann ve Inghoff, (2016)
İşletmemiz kanunlar, yönetmelikler ve standartlar ile uygun hareket etme güdüsüne sahiptir.	Bachmann ve Inghoff, (2016) Tsinopoulos vd. (2018)
İşletmemizin toplumun gerekli bir parçası olarak kabul edilmesini istemekteyiz.	Chung vd (2016)
İşletmemizin faaliyetlerini toplumun faydasını dikkate alarak düzenleme güdüsüne sahibiz.	Chung vd (2016)

Araştırma kapsamında firma büyüklüğü ve sektör türü kontrol değişkeni olarak kullanılmıştır. Alanyazında söz konusu iki yapı firma performansını güçlü bir şekilde etkileyen faktörler olarak kabul edilmektedir (Gilley vd., 2004; Chang ve Huang, 2005). Firma büyüklüğünün ölçümünde personel sayısı dikkate alınırken, sektör türünün değerlendirilmesinde ise firmaların faaliyet gösterdiği alt sektörler için oluşturulan kategorik değişken kullanılmıştır.

3.3. Veri Analizi

Araştırma hipotezlerini ve ölçüm modelini test etmek için PLS-SEM [Kısmi En Küçük Kareler Yapısal Eşitlik Modellemesi] kullanılmıştır (Ringle vd., 2015). Bunun birkaç nedeni bulunmaktadır. PLS-SEM normal dağılım gerektirmemektedir (Usaklı ve Kucukergin, 2018). Yanı sıra, PLS-SEM kişisel çalışmalar için daha uygun bir araç olarak kabul edilmektedir (Hair vd., 2017). Bu bakımdan mevcut araştırmanın ele aldığı ilişkilerin yeterince incelenmediği dikkate alındığına, PLS-SEM uygun bir analiz aracıdır.

Analiz sürecinde iki aşamalı yaklaşım takip edilmiştir. Bu yaklaşıma göre ilk olarak ölçüm modeli test edilmektedir. Ölçüm geçerliği ve güvenilirliği tesis edildikten sonra yapısal modelin testine geçilmektedir (Anderson ve Gerbing, 1988). Dolaylı etkilerin anlamlılığının değerlendirilmesinde ise ön yükleme (bootstrapping) yöntemi kullanılmıştır (Zhao vd., 2010). Ortak yöntem hatasını kontrol etmek için Harman'ın tek faktör testi kullanılmıştır. Sonuçlar, tek faktörün toplam varyansın % 34.977'sini açıkladığı göstermiştir. Alanyazında %50'nin altındaki bir açıklama oranının ciddi bir sorun yaratmadığı belirtilmektedir (Podsakoff vd., 2003)

3.4. Güvenirlik ve Geçerlik

Yukarıda ifade edildiği gibi yapısal model testine geçmeden önce ölçüm modelinin test edilmesi gerekmektedir. PLS-SEM kullanılarak, ölçüm modelinin geçerliğini ve güvenilirliğini kontrol etmek için doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. Analiz sonuçları dikkate alınarak, zorlayıcı baskı ölçeğinden bir ifade düşük faktör yükü nedeniyle modelden çıkarılmıştır. Geriye kalan ifadelerin faktör yükleri istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < 0.001$). Yakınsak geçerliği değerlendirmek için ortalama açıklanan varyans (Average Variance Extracted) değerlerinden (OAV) yararlanılmıştır. Yapı güvenilirliğini değerlendirmek için bileşik güvenilirlik (BG) değerleri temel alınmıştır. Alanyazında, OAV değerlerinin 0.50 kritik eşliğini aşmaları yakınsak geçerliğin sağlandığı gösterirken (Fornell ve Larcker, 1981), BG değerlerinin 0.70'in üzerinde olmaları yapı güvenilirliğinin tesis edildiğini göstermektedir (Bagozzi ve Yi, 1988). Alanyazına göre Cronbach Alpha değerlerinin 0.70'in üzerinde olması yapıların içsel tutarlılığa sahip olduğunu göstermektedir (Nunnally, 1978). Tablo 4'de görüldüğü gibi tüm değerler alanyazında belirtilen kritik eşiklerin üzerindedir. Bu nedenle yapı güvenilirliği, yakınsak geçerlik ve içsel tutarlılık sağlanmıştır.

Tablo 4. Ölçüm Modeli

Değişkenler	Faktör Yükleri	Cronbach's Alpha	BG	OAV
Zorlayıcı Baskılar		0.716	0.839	0.635
A1	0.834			
A2	0.799			
A3	0.755			
Taklitçi Baskılar		0.879	0.925	0.805
B1	0.870			
B2	0.936			
B3	0.884			
Normatif Baskılar		0.739	0.836	0.560
C1	0.732			
C2	0.769			
C3	0.751			
C4	0.742			
Çevresel Uygulamalar		0.920	0.937	0.680
C1	0.878			
C2	0.908			
C3	0.809			
C4	0.723			
C5	0.725			
C6	0.861			
C7	0.849			

Firma Performansı		0.918	0.936	0.709
D1	0.822			
D2	0.868			
D3	0.858			
D4	0.868			
D5	0.821			
D6	0.814			
Meşruiyet Motivasyonunu		0.830	0.887	0.662
E1	0.858			
E2	0.821			
E3	0.736			
E4	0.835			

OAV = Ortalama Açıklanan Varyans; BD=Bileşik güvenilirlik

Ayrışma geçerliğini kontrol etmek için Heterotrait-Monotrait (HTMT) yöntemi ile beraber Fornell ve Larcker kriteri kullanılmıştır. HTMT değerlerinin 0.85'ten daha düşük değerlere sahip olması ayrışma geçerliğinin sağlandığı göstermektedir (Henseler vd., 2015). OAV değerlerinin karekökünün ise ilgili değişken ile diğer değişkenler arasındaki korelasyonlardan daha büyük olması ayrışma geçerliğinin sağlandığına işaret emektedir (Fornell ve Larcker, 1981). Tablo 5'te gösterilen tüm değerler yukarıda belirtilen değerlerden büyüktür. Bu nedenle araştırmada ayrışma geçerliği tesis edilmiş olmaktadır.

Tablo 5. Ayrışma Geçerliği

HTMT Kriteri						
	Firma Performansı	Meşruiyet M.	Normatif Baskılar	Taklitçi Baskılar	Zorlayıcı Baskılar	Çevresel Uygulamalar
Firma Performansı						
Meşruiyet M.	0.340					
Normatif Baskılar	0.481	0.390				
Taklitçi Baskılar	0.395	0.259	0.789			
Zorlayıcı Baskılar	0.316	0.384	0.681	0.518		
Çevresel Uygulamalar	0.503	0.662	0.708	0.620	0.413	
Fornell-Larcker Kriteri						
Firma Performansı	0.842					
Meşruiyet M.	0.306	0.814				
Normatif Baskılar	0.400	0.307	0.749			
Taklitçi Baskılar	0.356	0.234	0.640	0.897		
Zorlayıcı Baskılar	0.252	0.315	0.494	0.407	0.797	
Çevresel Uygulamalar	0.468	0.584	0.590	0.564	0.350	0.825

4. BULGULAR

4.1. Tanımlayıcı Bulgular

Araştırmaya katılan firma yöneticilerinin %68.1 erkeklerden, %31.9'u kadınlardan oluşmaktadır. Katılımcılarda %26.6'sı lisansüstü, % 59.6'sı lisans, %2.1'i ön lisans, %10.6'sı lisans, %1.1'i ilköğretim düzeyinde eğitim almıştır. Firma yöneticilerinin yaş ortalaması 42.29'dur. Firmaların %94.7'si yerli, %5.3'ü yabancı firmalardır. Firma büyüklüğü açısından incelendiğinde, firmaların %58.5'i küçük ölçekli, %23.4'ü orta ölçekli, %18.1'i büyük ölçeklidir. Buna göre örneklemin %81.9'u küçük ve orta ölçekli firmalardan oluşmaktadır. Ortalamalar açısından incelendiğinde, en yüksek ortalamaya meşruiyet motivasyonunun ($\bar{x} = 4.30$) sahip olduğu görülmüştür. Meşruiyet motivasyonunu sırasıyla çevresel uygulamalar ($\bar{x} = 3.90$), normatif baskılar ($\bar{x} = 3.51$), taklitçi baskılar ($\bar{x} = 3.26$), firma performansı ($\bar{x} = 3.23$) ve zorlayıcı baskılar ($\bar{x} = 3.19$) takip etmektedir.

4.2. Hipotez Testi

Analiz sonuçlarına göre, standardized root mean square residual (SRMR) değeri 0.056 olarak tespit edilmiştir. Henseler vd. (2015) tavsiyeleri dikkate alındığında bu sonuç tatmin edici bir uyuma işaret etmektedir. Tablo 6'da hipotez test sonuçları sunulmuştur. PLS-SEM sonuçlarına göre, zorlayıcı baskılar çevresel uygulamaların benimsenmesi üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir ($\beta = -0.023$; $p > 0.001$). Buna karşın taklitçi baskılar ($\beta = 0.266$; $p < 0.001$) ve normatif baskıları ($\beta = 0.363$; $p < 0.001$) çevresel uygulamalar üzerinde olumlu ve anlamlı bir etkiye sahiptir. Yanı sıra, çevresel uygulamalar firma performansı üzerinde olumlu ve anlamlı bir etkiye sahiptir ($\beta = 0.247$; $p < 0.001$). Bu sonuçlara göre H1 desteklenemezken, H2, H3 ve H4 desteklenmiştir. Kontrol değişkenlerine ait sonuçlar incelendiğinde firma büyüklüğünün firma performansı üzerinde olumlu ve anlamlı bir etkisi tespit edilirken ($\beta = 0.381$; $t = 8.891$; $p < 0.001$), endüstri türünün firma performansı üzerinde anlamlı bir etkisi tespit edilememiştir ($\beta = 0.048$; $t = 1.155$; $p = 0.248$). Açıklanma oranları açısından değerlendirildiğinde çevresel uygulamaların öncülleri tarafından açıklanma oranı yüksek denilebilecek düzeydedir ($R^2 = 0.614$). Firma performansının öncülleri tarafından açıklanma oranı ise orta düzeydedir ($R^2 = 0.369$). R^2 değerlerini yüksek, orta ve zayıf olarak sınıflandırılmasında yöntem alanyazınından (Chin, 1998) yararlanılmıştır.

Tablo 6. Hipotez Testi Sonuçları

	β	t-değeri	p değeri	Sonuç
H1: Zorlayıcı Baskılar -> Çevresel Uygulamalar	-0.023	0.646	0.518	Desteklenmedi
H2: Taklitçi Baskılar -> Çevresel Uygulamalar	0.266	6.043	0.000	Desteklendi
H3: Normatif Baskılar -> Çevresel Uygulamalar	0.363	7.887	0.000	Desteklendi
H4: Çevresel Uygulamalar-> Firma Performansı	0.247	3.627	0.000	Desteklendi

Aracılık hipotezlerinin değerlendirilmesinde ön yükleme (bootstrapping) yönteminden yararlanılmıştır (Zhao vd., 2010). Bu kapsamda %95 güven aralığında 5,000 alt örneklem oluşturulmuştur. Tablo 7'de aracılık hipotezlerine ait test sonuçları sunulmuştur. PLS-SEM sonuçlarına göre, zorlayıcı baskıların firma performansı üzerindeki etkisinde çevresel uygulamalarına aracılık rolü, alt-üst güven aralıklarının sıfır içermesi sebebiyle desteklenememiştir [-0.030 aralığında 0.022]. Buna karşın, taklitçi baskıların firma performansı üzerindeki etkisinde çevresel uygulamaların aracılık rolü alt-üst güven aralıklarının sıfır içermemesi sebebiyle desteklenmiştir [0.019 aralığında 0.124]. Benzer bir

şekilde, normatif baskıların firma performansı üzerindeki etkisinde çevresel uygulamaların aracılık rolü alt-üst güven aralıklarının sıfır içermemesi sebebiyle desteklenmiştir [0.023 aralığında 0.166]. Bu sonuçlara göre H5a desteklenemezken, H5b ve H5c desteklenmiştir. Aracılık türüne karar verebilmek için taklitçi ve normatif baskıların firma performansı üzerindeki doğrudan etkileri incelenmiştir. Taklitçi ($\beta= 0.038$; $p=0.47$) baskıların firma performansı üzerindeki doğrudan etkisi anlamsızdır. Zhao vd., (2010) göre bu tür bir sonuç “sadece dolaylı aracılık” (indirect-only mediation) olarak adlandırılırken, Baron ve Kenny (1986) göre tam aracılık olarak adlandırılmaktadır. Yanı sıra, normatif baskıların ($\beta= 0.177$; $p<0.01$) firma performansı üzerindeki doğrudan etkisi anlamlıdır. Alanyazında bu tür bir sonuç tamamlayıcı aracılık (Zhao vd., 2010) veya kısmi aracılık (Baron ve Kenny, 1986) olarak adlandırılmaktadır.

Tablo 7. Aracılık Testi Sonuçları

Dolaylı Etkiler	β	t-değeri	Alt GA	Üst GA
H5a: Zorlayıcı Baskılar -> Çevresel Uygulamalar -> Firma Performansı	-0.006	0.634	-0.030	0.022
H5b: Taklitçi Baskılar -> Çevresel Uygulamalar-> Firma Performansı	0.066	3.166*	0.019	0.124
H5c: Normatif Baskılar -> Çevresel Uygulamalar -> Firma Performansı	0.090	3.404*	0.023	0.166

$p<0.01$ *

Düzenleyici etki analizi, PLS-SEM iki aşama yaklaşımı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bağımsız ve düzenleyici değişkenler yansıtıcı olarak ölçüldüğünde iki aşama yaklaşımının kullanılması önerilmektedir (Ali vd., 2018). PLS-SEM, tahmini ilişkilerdeki hataları hesaba katmak suretiyle düzenleyici etkilerinin daha iyi tahminlerini sunmaktadır (Henseler vd., 2010). Tablo 8’de düzenleyici etki analizi sonuçları gösterilmiştir. PLS-SEM sonuçlarına göre etkileşim değişkenlerinin hiçbiri çevresel uygulamalar üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir. Dolayısıyla H6a, H6b ve H6c reddedilmiştir.

Tablo 8. Düzenleyici Hipotezlere İlişkin Test sonuçları

Düzenleyici Etkiler	β	t-değeri	Alt GA	Üst GA
H6a: Zorlayıcı Baskılar x Meşruiyet Motivasyonu -> Çevresel Uygulamalar	-0.019	0.410*	-0.142	0.097
H6b: Taklit Baskılar x Meşruiyet Motivasyonu -> Çevresel Uygulamalar	0.028	0.652*	-0.087	0.140
H6c: Normatif Baskılar x Meşruiyet Motivasyonu -> Çevresel Uygulamalar	-0.008	0.130*	-0.171	0.144

$p>0.01$ *

5. TARTIŞMA

5.1. Bulguların Değerlendirilmesi

Araştırma bulguları geliştirilen hipotezleri kısmen desteklemiştir. Bulgulara göre zorlayıcı baskılar çevresel uygulamaları anlamlı olarak etkilememektedir (H1). Bu bulgu Hsu vd. (2013) bulgusuyla çelişmektedir. Buna karşın taklitçi ve normatif baskılar çevresel uygulamaların örgütler tarafından benimsenmesini artırmaktadır. Dolayısıyla elde edilen bu bulgular paydaş baskılarının çevresel uygulamaları teşvik ettiğini ortaya koyan önceki

araştırmalarla benzerlik taşımaktadır (Tatoğlu vd., 2014; Tatoğlu vd., 2015). Aynı zamanda bu bulgular (H2, H3) yeni kurumsal kuramın temel varsayımlarını doğrulamaktadır. İlk üç hipotez birlikte değerlendirildiğinde aşağıda çıkarımlarda bulunulabilir. ASO'ya bağlı sanayi firmaları örnekleminde, resmi hükümet yasalarından ve düzenlemelerinden kaynaklanan zorlayıcı baskılar çevresel uygulamaların gerçekleştirilmesini sağlamamaktadır (H1). Buna karşın endüstrisi liderleri tarafından uygulanan taklitçi baskılar firmaları çevresel uygulamalar gerçekleştirmeye sevk etmektedir. Ayrıca, endüstri dernekleri, sivil toplum kuruluşları ve tüketici dernekleri gibi kurumlardan gelen baskılar çevresel uygulamaların benimsenmesini artırmaktadır. Şu halde çevresel uygulamaların benimsenmesinde kamu otoritesinin değil, endüstri dinamiklerinin ve toplumun belirleyici bir rol oynadığını söylemek mümkündür. Zorlayıcı baskıların çevresel uygulamalar üzerinde bir etki yaratmamasının nedeni kamu otoritesi tarafından uygulanan çevresel düzenlemelerin etkili bir şekilde uygulanmaması olabileceği gibi, piyasaya yönelik aşırı müdahalenin olumsuz bir sonucu da olabilir. Gelecek araştırmalar bu konuyu araştırabilirler.

Bulgular çevresel uygulamalar firma performansını artırdığını göstermektedir. Buna göre çevresel uygulamaların hem maliyet hem de farklılaşma avantajı sağlamak suretiyle firma performansını artırdığını söylemek mümkündür. Bu bulgu Gürlek ve Tuna'nın (2018) teorik varsayımlarıyla tutarlılık arz etmektedir.

Aracılık hipotezlerine ait bulgular incelendiğinde, üç hipotezden sadece ikisinin kabul edildiği görülmektedir. Buna göre zorlayıcı baskılar çevresel uygulamalar aracılığıyla firma performansını artırmamaktadır. Bu bulgu, sıkı çevresel düzenlemelerin çevresel uygulamaların benimsenmesini kolaylaştıracağı, çevresel uygulamaların ise maliyet ve farklılaşma avantajı sağlayarak örgütlere daha yüksek bir rekabet gücü ve performans sunacağını ileri süren Porter hipotezi (Porter, 1991; Porter ve van der Linde, 1995) ile çelişmektedir. Bunun nedeni Türkiye'de çevresel düzenlemelerin sıkı bir şekilde uygulanmayışı olabilir. Bununla beraber Porter hipotezinin gelişmiş ülkeler temelli bir hipotez olduğu ve gelişmekte olan ülkelerdeki örgütsel olguları yeterince açıklayamayabileceği de akıl tutulmalıdır. Diğer iki aracılık hipotezine ilişkin bulgular incelendiğinde taklitçi ve normatif baskıların çevresel uygulamalar aracılığıyla firma performansını artırdığı görülmektedir. Buna göre endüstride yer alan lider firmaların taklit baskıları ve sivil toplumdaki gelen baskılar artıkça firmaların çevresel uygulamaları daha fazla benimsedikleri ve böylece daha yüksek firma performansı elde ettiklerini söylemek mümkündür.

Düzenleyici etki hipotezlerine ait bulgular incelendiğinde meşruiyet motivasyonunun hiçbir düzenleyici etkiye sahip olmadığı görülmektedir. Buna göre meşruiyet motivasyonunun düşük veya yüksek olması kurumsal baskıların çevresel uygulamalar üzerindeki etkisini değiştirmemektedir. Bu hipotezin desteklenememesi örneklemin özelliklerinden kaynaklanıyor olabilir. Araştırma örnekleminin yaklaşık %80'i küçük ve orta ölçekli firmalardan oluşmaktadır. Alanyazında yüksek tanınırlıkları nedeniyle büyük firmaların daha büyük sosyal ve politik baskılarla karşı karşıya kaldıkları ve bu nedenle meşruiyet elde etme motivasyonunun onları baskılarla uyumlu daha fazla uygulama yapmaya itebileceği belirtilmektedir (Chauvey vd., 2015). Bu neden gelecek araştırmalar söz konusu düzenleyici etki hipotezini salt büyük firmalar üzerinde test edebilirler.

5.2. Araştırmanın Teoriye Katkısı

Bu araştırma alanyazına birkaç katkı sunmaktadır. Birincisi, taklitçi ve normatif baskıların örgütsel uygulamaların benimsenmesini sağladığını ortaya koyarak yeni kurumsal kuramın (DiMaggio ve Powell, 1983) bazı temel varsayımlarını doğrulamaktadır. Bu karşın bu araştırma zorlayıcı baskıların örgütsel uygulamaların benimsenmesi üzerinde bir etkiye sahip olmadığını ortaya koyarak yeni kurumsal kuramın zorlayıcı baskılar hakkındaki varsayımlarını doğrulamamaktadır. Dolayısıyla bu araştırma yeni kurumsal kuramın tüm temel varsayımlarının her şartta (ülke, firma büyüklüğü, endüstri) geçerli olmadığını ortaya koyarak alanyazına katkı sağlamaktadır. Bununla beraber söz konusu bulgunun Türkiye’de %80’i küçük ve orta ölçekli sanayi firmalarından oluşan örneklemden elde edilen verilere dayandığı akılda tutulmalıdır. Farklı örneklemlerde ilgili hipotezin doğrulanması elbette mümkün olabilir. Yanı sıra araştırmanın kesitsel verilere dayandığı da unutulmamalıdır. İkincisi bu araştırma zorlayıcı baskıların çevresel uygulamalar aracılığıyla firma performansını artırmadığını ortaya koyarak alanyazına katkı sağlamaktadır. Zira elde edilen bulgular Porter hipotezi (Porter, 1991; Porter ve van der Linde, 1995) ile çelişmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada görüldüğü gibi Porter hipotezi her şart altında kabul edilen bir hipotez değildir. Üçüncü olarak, bu araştırma çoğunluğu küçük ve orta ölçekli firmalardan oluşan örnekleme meşruiyet motivasyonunun herhangi bir düzenleyici etkiye sahip olmadığını ortaya koyarak alanyazına katkı sağlamaktadır.

5.3. Araştırmanın Uygulamaya Katkısı

Bu araştırma uygulamaya birkaç katkı sağlamaktadır. Birincisi, bulgulardan anlaşılacağı üzere zorlayıcı baskılar çevresel uygulamaların benimsenmesini teşvik etmemektedir. Bu bakımdan kamu otoritesi çevre koruma standartlarını ve yönetmeliklerini sıkı bir şekilde uygulamalıdır. Para cezaları ve yaptırımlar gibi cezai tedbirler şu anda olduğundan daha katı olmalıdır. Sadece cezai tedbirlerle yetinilmemeli sübvansiyonlar ve vergi indirimleri gibi çeşitli teşvik önlemleri alınabilir (Wang vd., 2018). Özellikle Porter hipotezinin (Porter, 1991; Porter ve van der Linde, 1995) doğrulanamamasının nedeni çevresel düzenlemelerin yeterince katı bir şekilde uygulanmaması olabilir. Çevre düzenlemeleri ve uygulama mekanizmalarını geliştirirken, ekonomik kalkınmayı ve sosyal kabulü caydırmayacak bir paydaş katılımı süreci olmalıdır. Herhangi bir kısıtlayıcı mevzuat veya diğer herhangi bir yönetim mekanizması ülkelerin ekonomik büyümesini engelleyebileceği ve yaşam standartlarındaki gelişmeleri sınırlandırabileceği için bu çok önemlidir (Gunarathne ve Lee, 2019). Bu nedenle, güçlü ve iyi uygulanan devlet düzenlemeleri yürürlüğe konmalı ve fakat bu düzenlemeler firmalar, hükümet ve diğer ilgili paydaşlar arasında müzakere ve fikir birliğine dayalı olarak belirlenmelidir (Campbell, 2007). Ancak bu şekilde çevresel uygulamalar amacına uygun şekilde gerçekleştirilebilir.

İkincisi, bulgular taklitçi ve normatif baskıların önemini ortaya koymaktadır. Bu bakımdan firmalar endüstrideki lider firmaların çevresel uyumalarını takip etmeli ve sivil toplum kuruluşlarından gelen çevre koruma taleplerine önem vermelidir. Bunun için firmalar paydaş ilişkileri yönetim sistemi kurabilirler (Vignal Lambret ve Barki, 2018). Bununla yetinmeyip çevre sertifikaları alabilirler. Yukarı ifade edildiği üzere, endüstri dernekleri, müşteri dernekleri, sivil toplum kuruluşları ve üniversiteler gibi normatif kurumlar ortak değerler oluşturarak örgütleri belirli uygulamaları benimseye itmektedir (Hoejmose vd., 2014). Bu bakımdan çevre korumaya yönelik sivil toplum kuruluşları arasında ortak bir dil oluşturulması tavsiye olunur.

Üçüncü olarak, bu araştırma çevresel uygulamaların firma performansını artırdığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla bu araştırma firmaların çevresel uygulamaların önemini anlamalarına yardım olmaktadır. Gürlek ve Tuna'ın (2018) ifade ettiği gibi, çevresel uygulamalar örgütlere finansal kayıplar değil aksine faydalar getirerek bir kazan-kazan anlayışı sunmaktadır. Bununla beraber bu araştırma normatif ve taklitçi baskıların nasıl firma performansını artırdığının anlaşılmasına katkı sağlamaktadır. Sivil toplum tarafından çevre korumaya yönelik oluşturulan baskılar ve lider firmaların uygulamaları çevresel uygulamaların gerçekleştirilmesini kolaylaştırabilmekte ve böylece çevresel uygulamalarda firma performansını artırabilmektedir. Bulgulardan anlaşılacağı üzere taklitçi ve normatif baskılar örgütlere zarar değil faydalar getirmektedir. Bu bakıdan firmalar baskı gruplarını dikkate almalıdırlar.

Sonuç olarak, mevcut araştırma Türkiye'deki firmalar ve politika yapıcılar için faydalı bilgiler sunmaktadır. Çünkü çalışmanın bulguları ve önerileri, çevresel uygulamaların benimsenmesini etkileyen kurumsal faktörlerin önemini ortaya koyduğu gibi kurumsal baskılar, çevresel uygulamalar ve firma performansı arasındaki aracı ilişkilere de ışık tutmaktadır.

5.4. Sınırlılıklar ve Gelecek Araştırmalara Öneriler

Bütün araştırmalarda olduğu gibi bu araştırma da bazı sınırlılıklar etrafından gerçekleştirilmiştir. Bu araştırma Türkiye'nin Ankara İlinde faaliyet gösteren firmalar üzerinde yapılmış olup, örnekleminin yaklaşık olarak %80'nini küçük ve orta ölçekli firmalar oluşturmaktadır. Dolayısıyla sonuçların farklı bağlamlara genellenmesinde bu hususun akılda tutulması önerilir. Bununla beraber, gelecek araştırmalar sadece büyük firmalardan oluşan örneklem üzerinde yapılabilir. Büyük firmaların örgütsel uygulamalar için daha fazla finansal kaynağa sahip olabileceği (Gürlek ve Tuna, 2018), dikkate alındığında bu öneri kayda değerdir. Bu araştırma sınırlı bir örneklem üzerinde yürütülmüştür. Gelecek araştırmalar daha büyük örneklem üzerinde yapılabilir. Bu araştırma kesitsel bir tasarıma sahiptir. Bu bakımdan veriler belirli bir zaman diliminde topladığı için değişkenlerin farklı zaman dilimlerinde gösterdikleri değişimi dikkate almamaktadır. Bilindiği üzere kesitsel verilerden hareketle nedensellik iddiasına bulunmak zordur (Flannelly ve Jankowski, 2014; Nour ve Plourde, 2019). Bu bakımdan gelecek araştırmalara boylamsal veri tavsiye edilir.

Bulgulara göre zorlayıcı baskılar çevresel uygulamalar üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir. Bunun nedeni kamu otoritesi tarafından alınan tedbirlerin yetersizliği olabileceği gibi başka nedenlerde olabilir. Gelecek araştırmalar bu konuyu detaylı bir şekilde araştırabilirler. Bunun için özellikle nitel araştırma tasarımları tavsiye edilir. Araştırma kapsamında meşruyet motivasyonunun düzenleyici bir role sahip olmadığı tespit edilmiştir. Bunun nedeni örneklemin çoğunluğunun küçük ve orta ölçekli firmalarda oluşması olabilir. Gelecekte firma büyüklüğü temelinde karşılaştırmalı çalışmalar yapılabilir. Son olarak bu araştırma sanayi sektöründe yapılmıştır, gelecek araştırmalar hizmet sektöründe yapılabilir ve elde edilen sonuçlar kıyaslanabilir.

6. SONUÇ

Çevresel uygulamalar, firma faaliyetlerinin doğal çevre üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmanın etkili bir yolu olması nedeniyle araştırmacılar ve uygulamacılar için sıcak bir

konusu haline gelmiştir (Wang vd., 2018). Buna rağmen Türk sanayi sektöründe çevresel uygulamaları merkezine alan çok az araştırma bulunmaktadır. Yanı sıra, çevresel uygulamaları motive eden faktörleri, çevresel uygulamaların firma performansı üzerindeki etkilerini ve meşruiyet motivasyonunun rolünü ele alan ve bunları birlikte inceleyen herhangi bir araştırma mevcut değildir. Bu araştırma boşluğunda doldurmak için mevcut araştırma modeli geliştirilmiştir. Modeli test etmek için kullanılan veriler ASO'ya bağlı sanayi firmalarından elde edilmiş ve yapısal eşitlik modellemesi kullanılarak analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlar normatif ve taklitçi baskıların çevresel uygulamaların benimsenmesini motive ettiğini göstermektedir. Yanı sıra, normatif ve taklitçi baskıların çevresel uygulamalar aracılığıyla firma performansını artırdığı tespit edilirken, kurumsal baskıların çevresel uygulamalar üzerindeki etkisinde meşruiyet motivasyonunun düzenleyici rolü tespit edilememiştir. Sonuç olarak elde ettiği bulgular itibarıyla bu araştırmanın çevresel uygulamalara ilişkin yönetim alanyazımına katkı sağlaması beklenmektedir.

KAYNAKÇA

- ALI, F., RASOOLIMANESH, S. M., SARSTEDT, M., RINGLE, C. M., & RYU, K. (2018). "An Assessment of the Use of Partial Least Squares Structural Equation Modeling (PLS-SEM) in Hospitality Research". *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 30(1): 514-538.
- ANDERSON, J. C., & GERBING, D. W. (1988). "Structural Equation Modeling in Practice: A Review and Recommended Two-Step Approach". *Psychological Bulletin*, 103(3): 411-423.
- Ankara Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü (2018). Ankara İl Sanayi Durum Raporu. <https://www.sanayi.gov.tr/plan-program-raporlar-ve-yayinlar/81-il-sanayi-durum-raporlari/mu0603011615>, 26.06.2020
- ASO, Ankara Sanayi Odası (2019). Firma Rehberi. http://uygulama.tobb.net/UyeBilgiSorgulama/fw_uyeBilgiServisi.do, 23.04.2020
- ATINC, G., SIMMERING, M. J., & KROLL, M. J. (2012). "Control Variable Use and Reporting in Macro and Micro Management Research". *Organizational Research Methods*, 15(1): 57-74.
- BACHMANN, P., & INGENHOFF, D. (2016). "Legitimacy through CSR Disclosures? The Advantage Outweighs The Disadvantages". *Public Relations Review*, 42(3): 386-394.
- BAGOZZI, R. P., & YI, Y. (1988). "On the Evaluation of Structural Equation Models". *Journal of the Academy of Marketing Science*, 16(1): 74-94.
- BANSAL, P., & ROTH, K. (2000). "Why Companies Go Green: A Model of Ecological Responsiveness". *Academy of Management Journal*, 43(4): 717-736.
- BARON, R. M., & KENNY, D. A. (1986). "The Moderator-Mediator Variable Distinction in Social Psychological Research: Conceptual, Strategic, and Statistical Considerations". *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(6): 1173-1182.
- BELKAOUI, A., & KARPIK, P. G. (1989). "Determinants of the Corporate Decision to Disclose Social Information". *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 2(1): 36-51.

- BERRONE, P., FOSFURI, A., GELABERT, L., & GOMEZ-MEJIA, L. R. (2013). "Necessity as the Mother of 'Green' inventions: Institutional Pressures and Environmental Innovations". *Strategic Management Journal*, 34(8):891-909.
- BRAAM, G. J., DE WEERD, L. U., HAUCK, M., & HUIJBREGTS, M. A. (2016). "Determinants of Corporate Environmental Reporting: The Importance of Environmental Performance and Assurance". *Journal of cleaner production*, 129:724-734.
- BRISLIN, R. W. (1970). "Back-Translation for Cross-Cultural Research". *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 1(3): 185-216.
- CAMPBELL, J. L. (2007). "Why Would Corporations Behave in Socially Responsible Ways? An Institutional Theory of Corporate Social Responsibility". *Academy Of Management Review*, 32(3): 946-967.
- CARLSON, K. D., & WU, J. (2012). "The Illusion of Statistical Control: Control Variable Practice in Management Research". *Organizational Research Methods*, 15(3): 413-435.
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (2020). 2872 Sayılı Çevre Kanunu Uyarınca Verilecek İdari Para Cezalarına İlişkin Tebliğ (2020/1) 31. 31 Aralık 2019 tarihli 30995 sayılı Resmi Gazete.
- CHANG, W. J. A., & HUANG, T. C. (2005). "Relationship between Strategic Human Resource Management and Firm Performance". *International Journal of Manpower*, 26(5): 434-449.
- CHAUVEY, J. N., GIORDANO-SPRING, S., CHO, C. H., & PATTEN, D. M. (2015). "The Normativity and Legitimacy of CSR Disclosure: Evidence from France". *Journal of Business Ethics*, 130(4): 789-803.
- CHIN, W. W. (1998). "The Partial Least Squares Approach to Structural Equation Modeling". In G. A. Marcoulides (Ed.), *Modern Methods for Business Research* (pp. 295-358). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- CHO, C. H. (2009). "Legitimation Strategies Used in Response to Environmental Disaster: A French Case Study of Total SA's Erika and AZF Incidents". *European Accounting Review*, 18(1): 33-62.
- CHUNG, J. Y., BERGER, B. K., & DECOSTER, J. (2016). "Developing Measurement Scales of Organizational and Issue Legitimacy: A Case of Direct-To-Consumer Advertising in The Pharmaceutical Industry". *Journal of Business Ethics*, 137(2): 405-413.
- COLWELL, S. R., & JOSHI, A. W. (2013). "Corporate Ecological Responsiveness: Antecedent Effects of Institutional Pressure and Top Management Commitment and Their Impact on Organizational Performance". *Business Strategy and the Environment*, 22(2): 73-91.
- da SILVA, P. C., DE OLIVEIRA NETO, G. C., CORREIA, J. M. F., & TUCCI, H. N. P. (2020). "Evaluation of Economic, Environmental and Operational Performance of the

- Adoption of Cleaner Production: Survey in Large Textile Industries". *Journal of Cleaner Production*, 278, 123855.
- DEEHOUSE, D. L. (1999). "To Be Different, or To Be the Same? It's a Question (And Theory) Of Strategic Balance". *Strategic Management Journal*, 20(2): 147-166.
- DELMAS, M. A., & MONTES-SANCHO, M. J. (2011). "An Institutional Perspective on the Diffusion of International Management System Standards: The Case of The Environmental Management Standard ISO 14001". *Business Ethics Quarterly*, 21(1): 103-132.
- DIMAGGIO, P. J., & POWELL, W. W. (1983). "The Iron Cage Revisited: Institutional Isomorphism and Collective Rationality in Organizational Fields". *American Sociological Review*, 48(2): 147-160.
- FLANNELLY, K. J., & JANKOWSKI, K. R. (2014). "Research Designs and Making Causal Inferences from Health Care Studies". *Journal of Health Care Chaplaincy*, 20(1): 25-38.
- FORNELL, C., & LARCKER, D. F. (1981). "Evaluating Structural Equation Models with Unobservable Variables and Measurement Error". *Journal of Marketing Research*, 18(1): 39-50.
- FRAJ, E., MATUTE, J., & MELERO, I. (2015). "Environmental Strategies and Organizational Competitiveness in The Hotel Industry: The Role of Learning and Innovation as Determinants of Environmental Success". *Tourism Management*, 46:30-42.
- GILLEY, K. M., GREER, C. R., & RASHEED, A. A. (2004). "Human Resource Outsourcing and Organizational Performance in Manufacturing Firms". *Journal of Business Research*, 57(3): 232-240.
- GUNARATHNE, N., & LEE, K. H. (2019). "Institutional Pressures and Corporate Environmental Management Maturity". *Management of Environmental Quality: An International Journal*, 30(1): 157-175.
- GUNEL, M. (2017). Kurumsal Kuram Perspektifinden Kurumsal Sürdürülebilirlik: İşletmelerin Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlamaları Üzerine Bir Uygulama. Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- GURLEK, M. (2018). Kurumsal Sosyal Sorumluluğun İşe Adanma Üzerindeki Etkisinde Algılanan Dışsal Prestijin Ve Örgütsel Özdeşleşmenin Aracılık Rolü: Otel İşletmelerinde Bir Araştırma. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- GURLEK, M., & TUNA, M. (2018). "Reinforcing Competitive Advantage through Green Organizational Culture and Green Innovation". *The Service Industries Journal*, 38(7-8): 467-491.
- GURLEK, M., & TUNA, M. (2019). "Corporate Social Responsibility and Work Engagement: Evidence from the Hotel Industry". *Tourism Management Perspectives*, 31: 195-208.

- GURLEK, M., DUZGUN, E., & UYGUR, S. M. (2017). "How Does Corporate Social Responsibility Create Customer Loyalty? The Role of Corporate Image". *Social Responsibility Journal*, 13(3): 409-427.
- HAIR, J.F., HULT, G.T.M., RINGLE, C. M., & SARSTEDT, M. (2017). "A Primer on Partial Least Squares Structural Equation Modeling (PLS-SEM)", 2nd edition Newbury Park, CA: Sage Publications, Inc.
- HAN, M., LIN, H., WANG, J., WANG, Y., & JIANG, W. (2019). "Turning Corporate Environmental Ethics into Firm Performance: The Role of Green Marketing Programs". *Business Strategy and the Environment*, 28(6):929-938.
- HART, S. L., & AHUJA, G. (1996). "Does It Pay To Be Green? An Empirical Examination of the Relationship between Emission Reduction and Firm Performance". *Business Strategy and the Environment*, 5(1): 30-37.
- HENSELER, J., & FASSOTT, G (2010). "Testing Moderating Effects in PLS Path Models: An Illustration of Available Procedures". In V. E. Vinzi, W. W. Chin, J. Henseler, & H. Wang (Eds.), *Handbook of Partial Least Squares: Concepts, Methods and Applications in Marketing And Related Fields* (pp. 713–735). Springer, Berlin.
- HENSELER, J., RINGLE, C. M., & SARSTEDT, M. (2015). "A New Criterion for Assessing Discriminant Validity in Variance-Based Structural Equation Modeling". *Journal of the Academy Of Marketing Science*, 43(1):115-135.
- HEUGENS, P. P., & LANDER, M. W. (2009). "Structure! Agency! (And Other Quarrels): A Meta-Analysis of Institutional Theories of Organization". *Academy of Management Journal*, 52(1): 61-85.
- HOEJMOSE, S. U., GROSVOLD, J., & MILLINGTON, A. (2014). "The Effect of Institutional Pressure on Cooperative and Coercive 'Green' supply Chain Practices". *Journal of Purchasing and Supply Management*, 20(4): 215-224.
- HOFFMAN, A. J. (1999). "Institutional Evolution and Change: Environmentalism and the US Chemical Industry". *Academy of Management Journal*, 42(4): 351-371.
- HSU, C. C., TAN, K. C., ZAILANI, S. H. M., & JAYARAMAN, V. (2013). "Supply Chain Drivers That Foster the Development of Green Initiatives in an Emerging Economy". *International Journal of Operations & Production Management*, 33(6): 656-688.
- HYATT, D. G., & BERENTE, N. (2017). "Substantive or Symbolic Environmental Strategies? Effects of External and Internal Normative Stakeholder Pressures". *Business Strategy and the Environment*, 26(8): 1212-1234.
- JUAREZ-LUIS, G., SANCHEZ-MEDINA, P. S., & DIAZ-PICHARDO, R. (2018). Institutional Pressures and Green Practices in Small Agricultural Businesses in Mexico: The Mediating Effect of Farmers' Environmental Concern. *Sustainability*, 10(12), 4461.
- LEONIDOU, L. C., CHRISTODOULIDES, P., KYRGIDOU, L. P., & PALIHAWADANA, D. (2017). Internal Drivers and Performance Consequences of Small Firm Green

- Business Strategy: The Moderating Role of External Forces. *Journal of Business Ethics*, 140(3): 585-606.
- LOPEZ-GAMERO, M. D., MOLINA-AZORIN, J. F., & CLAVER-CORTES, E. (2009). "The Whole Relationship between Environmental Variables and Firm Performance: Competitive Advantage and Firm Resources as Mediator Variables". *Journal of Environmental Management*, 90(10): 3110-3121.
- MAJID, A., YASIR, M., YASIR, M., & JAVED, A. (2020). "Nexus of Institutional Pressures, Environmentally Friendly Business Strategies, and Environmental Performance". *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 27(2): 706-716.
- MASOCHA, R., & FATOKI, O. (2018). "The Impact of Coercive Pressures on Sustainability Practices of Small Businesses In South Africa". *Sustainability*, 10(9): 3032.
- MILNE, M. J., & PATTEN, D. M. (2002). "Securing Organizational Legitimacy: An Experimental Decision Case Examining the Impact of Environmental Disclosures". *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 15(3), 372.
- MIROSHNYCHENKO, I., BARONTINI, R., & TESTA, F. (2017). Green Practices and Financial Performance: A Global Outlook. *Journal of Cleaner Production*, 147: 340-351.
- MOLINA-AZORIN, J. F., CLAVER-CORTES, E., PEREIRA-MOLINER, J., & TARI, J. J. (2009). "Environmental Practices and Firm Performance: An Empirical Analysis in the Spanish Hotel Industry". *Journal of Cleaner production*, 17(5): 516-524.
- NOUR S., & PLOURDE, G. (2019). "Pharmacoepidemiology in the Prevention of Adverse Drug Reactions". In Editor S.Nour & G. Plourde (Eds.). *Pharmacoepidemiology and Pharmacovigilance*, (pp. 25-65). Academic Press, London, United Kingdom.
- NUNNALLY, J. C. (1978). "Psychometric Theory" (2nd ed.). New York: McGraw-Hill.
- OLIVER, C. (1997). "The Influence of Institutional and Task Environment Relationships on Organizational Performance: The Canadian Construction Industry". *Journal of Management Studies*, 34(1): 99-124.
- OUYANG, Z., WEI, W., & CHI, C. G. (2019). "Environment Management in the Hotel Industry: Does Institutional Environment Matter?". *International Journal of Hospitality Management*, 77: 353-364.
- OZEN, S. (2002). "Bağlam, Aktör, Söylem Ve Kurumsal Değişim: Türkiye’de Toplam Kalite Yönetiminin Yayılım Süreci". *Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 2 (2): 47-90.
- OZEN, S. (2002). "Türkiye’deki Örgütler/Yönetim Araştırmalarında Törenselleşme Sorunu". *Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 2(2):5-31.
- PEPSICO (2016). PepsiCo Exceeds Global Water Stewardship Goals. <https://www.pepsico.com/news/press-release/pepsico-exceeds-global-water-stewardship-goals08292016>, 21.06.2020

- PHAN, T. N., & BAIRD, K. (2015). "The Comprehensiveness of Environmental Management Systems: The Influence of Institutional Pressures and the Impact on Environmental Performance". *Journal of Environmental Management*, 160: 45-56.
- PIYATHANAVONG, V., GARZA-REYES, J. A., KUMAR, V., MALDONADO-GUZMAN, G., & MANGLA, S. K. (2019). "The Adoption of Operational Environmental Sustainability Approaches in the Thai Manufacturing Sector". *Journal of Cleaner Production*, 220: 507-528.
- PODSAKOFF, P. M., MACKENZIE, S. B., LEE, J. Y., & PODSAKOFF, N. P. (2003). "Common Method Biases in Behavioral Research: A Critical Review of the Literature and Recommended Remedies". *Journal of Applied Psychology*, 88(5): 879-903.
- PORTER, M.E., (1991). "America's Green Strategy". *Scientific America*, 264, 168. <https://doi.org/10.1038/scientificamerican0491-168>.
- PORTER, M.E., & VAN DER LINDE, C. (1995). "Toward A New Conception of the Environment Competitiveness Relationship". *Journal of Economic Perspectives*, 9 (4): 97-118.
- REID, E. M., & TOFFEL, M. W. (2009). "Responding to Public and Private Politics: Corporate Disclosure of Climate Change Strategies". *Strategic Management Journal*, 30(11): 1157-1178.
- RINGLE, C. M., WENDE, S., & BECKER, J.-M. (2015). "SmartPLS 3". Boenningstedt: SmartPLS GmbH, Bönningstedt.
- RIVERA, J. (2004). Institutional Pressures and Voluntary Environmental Behavior in Developing Countries: Evidence from the Costa Rican Hotel Industry. *Society and Natural Resources*, 17(9): 779-797.
- RIVERA, J., DE LEON, P., & KOERBER, C. (2006). "Is Greener Whiter Yet? The Sustainable Slopes Program after Five Years". *Policy Studies Journal*, 34(2): 195-221.
- SANTOS, S., RODRIGUES, L. L., & BRANCO, M. C. (2016). "Online Sustainability Communication Practices of European Seaports". *Journal of Cleaner Production*, 112: 2935-2942.
- SARKIS, J., GONZALEZ-TORRE, P., & ADENSO-DIAZ, B. (2010). "Stakeholder Pressure and the Adoption of Environmental Practices: The Mediating Effect of Training". *Journal of Operations Management*, 28(2): 163-176.
- SCHALTEGGER, S., & HORISCH, J. (2017). "In Search of The Dominant Rationale in Sustainability Management: Legitimacy-Or Profit-Seeking?". *Journal of Business Ethics*, 145(2): 259-276.
- SCHMIDT, C. G., FOERSTL, K., & SCHALTENBRAND, B. (2017). "The Supply Chain Position Paradox: Green Practices and Firm Performance". *Journal of Supply Chain Management*, 53(1): 3-25.
- SCOTT, W. R. (1987). "The Adolescence of Institutional Theory". *Administrative Science Quarterly*, 32 (4):493-511.

- SCOTT, W. R. (2005). *Institutional Theory: Contributing to a Theoretical Research Program*. In K. G. Smith, & M. A. Hitt (Eds.), *Great Minds in Management: The Process of Theory Development* (pp. 460–484), Oxford University Press, New York.
- SCOTT, W. R. (1995). *Institutions and Organizations*. Sage, Thousand Oaks, CA.
- SEKARAN, U. (2003). *Research Methods for Business: A Skill Building Approach* (4th edition) John Wiley & Sons, NY.
- SHAH, K. U. (2011). “Organizational Legitimacy and the Strategic Bridging Ability of Green Alliances”. *Business Strategy and the Environment*, 20(8): 498-511.
- SINGH, N., JAIN, S., & SHARMA, P. (2014). “Determinants of Proactive Environmental Management Practices in Indian Firms: An Empirical Study”. *Journal of Cleaner Production*, 66: 469-478.
- STAT TREK (2020). “Random Number Generator”. <https://stattrek.com/statistics/random-number-generator.aspx>, April 10, 2020.
- SUCHMAN, M. C. (1995). “Managing Legitimacy: Strategic and Institutional Approaches”. *Academy of Management Review*, 20(3): 571-610.
- TACHIZAWA, E. M., GIMENEZ, C., & SIERRA, V. (2015). “Green Supply Chain Management Approaches: Drivers and Performance Implications”. *International Journal of Operations & Production Management*, 35(11):1546-1566.
- TATE, W. L., DOOLEY, K. J., & ELLRAM, L. M. (2011). “Transaction Cost and Institutional Drivers of Supplier Adoption of Environmental Practices”. *Journal of Business Logistics*, 32(1): 6-16.
- TATOGLU, E., BAYRAKTAR, E., & ARDA, O. A. (2015). “Adoption of Corporate Environmental Policies in Turkey”. *Journal of Cleaner Production*, 91: 313-326.
- TATOGLU, E., BAYRAKTAR, E., SAHADEV, S., DEMIRBAG, M., & GLAISTER, K. W. (2014). “Determinants of Voluntary Environmental Management Practices by MNE Subsidiaries”. *Journal of World Business*, 49(4): 536-548.
- TOBB, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (2020). *Sanayi Sektörü Kapasite Raporu İstatistikleri*. <https://tobb.org.tr/BilgiErisimMudurlugu/Sayfalar/sanayi-kapasite-raporu-istatistikleri.php>, 27.06.2020.
- TSINOPOULOS, C., SOUSA, C. M., & YAN, J. (2018). “Process Innovation: Open Innovation and the Moderating Role of the Motivation to Achieve Legitimacy”. *Journal of Product Innovation Management*, 35(1): 27-48.
- USAKLI, A., & KUCUKERGIN, K. G. (2018). “Using Partial Least Squares Structural Equation Modeling in Hospitality and Tourism”. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 30(11): 3462-3512.
- VERGNE, J. P. (2011). “Toward a New Measure of Organizational Legitimacy: Method, Validation, and Illustration”. *Organizational Research Methods*, 14(3): 484-502.

- VIGNAL LAMBRET, C., & BARKI, E. (2018). "Social Media Crisis Management: Aligning Corporate Response Strategies with Stakeholders' Emotions Online". *Journal of Contingencies and Crisis Management*, 26(2): 295-305.
- VOLBERDA, H. W., VAN DER WEERDT, N., VERWAAL, E., STIENSTRA, M., & VERDU, A. J. (2012). Contingency Fit, Institutional Fit, and Firm Performance: A Metafit Approach to Organization–Environment Relationships. *Organization Science*, 23(4): 1040-1054.
- WANG, S., LI, J., & ZHAO, D. (2018). "Institutional Pressures and Environmental Management Practices: The Moderating Effects of Environmental Commitment and Resource Availability". *Business Strategy and the Environment*, 27(1): 52-69.
- WANG, S., WANG, H., & WANG, J. (2019). "Exploring the Effects of Institutional Pressures on the Implementation of Environmental Management Accounting: Do Top Management Support and Perceived Benefit Work?". *Business Strategy and the Environment*, 28(1): 233-243.
- WANG, Y., FONT, X., & LIU, J. (2020). "Antecedents, Mediation Effects and Outcomes of Hotel Eco-Innovation Practice". *International Journal of Hospitality Management*, 85: 102345.
- ZHAO, X., LYNCH JR, J. G., & CHEN, Q. (2010). "Reconsidering Baron and Kenny: Myths and Truths about Mediation Analysis". *Journal of Consumer Research*, 37(2): 197-206.
- ZHU, Q., & GENG, Y. (2013). "Drivers and Barriers of Extended Supply Chain Practices for Energy Saving and Emission Reduction among Chinese Manufacturers". *Journal of Cleaner Production*, 40: 6-12.
- ZHU, Q., & SARKIS, J. (2007). "The Moderating Effects of Institutional Pressures on Emergent Green Supply Chain Practices and Performance". *International Journal of Production Research*, 45(18-19): 4333-4355.
- ZHU, Q., SARKIS, J., & LAI, K. H. (2013). "Institutional-Based Antecedents and Performance Outcomes of Internal and External Green Supply Chain Management Practices". *Journal of Purchasing and Supply Management*, 19(2), 106-117.